

- Δὲν ἔχει δωμάτιον.
 — Δὲν ἔχετε φίλους εἰς τὸ Καστελλάρον;
 — Δὲν ἔχω κανένα τόσοσ προσφιλή ὡς ἐκείνον
 ὅστις μὲ περιμένει εἰς τὴν Τάγιαν.
 — Τὸν ἀγαπάτε λοιπὸν πολὺ αὐτὸν τὸν φίλον;
 — Ἀγαπῶ καὶ σέβουμαι αὐτὴν τὴν γυναῖκα,
 ἀπήντησεν ὁ Ἀντώνιος, ἐξ ὅλης μου ψυχῆς.

Ἡ Λουκία ἔμεινε σιωπηλή.

— Ἐνθυμείσθε, ὅτι σὰς εἶπα καὶ ἄλλοτε, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀντώνιος, ὅτι ἐξ ὅλων μου τῶν φίλων ὁ κατέχων τὴν καρδίαν μου εἶνε δρόφυλός σας. Εἰς αὐτὴν τὴν κυρίαν πηγαίνω τώρα. Χαίρετε λοιπὸν ἕως αὔριον, καὶ σὰς εὐχουμαι ὠραῖα ὄνειρα.
 — Θεέ μου, τί κρύα εἶνε τὰ χέρια σας! Καλλιτέρα νὰ ἐμβῆτε. Μολονότι ὁ ἀήρ εἶνε χλιαρὸς, πηγαίνετε εἰς τὸ δωμάτιόν σας, καὶ πάρετε, σὰς παρακαλῶ, ἓνα φλυζάνι τσάι ζεστόν. Πηγαίνετε, πηγαίνετε! Καλὴν νύκτα σας. Δὲν ἤμπορῶ νὰ μείνω περισσότερο.

Καίτοι ὁ Σιρ Ἰωάννης, ὅστις εἶχεν ἐξυπνήσει, προέτρεψεν ἐπανειλημμένως τὴν κόρην του νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ἔμεινεν αὐτὴ ἐπὶ τοῦ ἀνδρῶν, μέχρις οὗ εἶδε μεγάλην μελανὴν σκιάν διερχόμενὴν τὴν γέφυραν, ἐν μέσῳ σμήνους λαμπυρίδων, αἵτινες παρωμοιάζον τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν κοιλιάδα πρὸς θάλασσαν περιδινουμένων ἀστέρων· τότε, τότε μόνον ἠγέρθη καὶ μετέβη πρὸς τὸν πατέρα της, ὅστις εἶχεν εἰσέλθει ἵνα διατάξῃ τὸ τέτον.

Μετὰ δύο ὥρας ἡ αὐτὴ ἐκείνη μεγάλη μορφή, ἣτις εἶχε διαβῆ τὴν γέφυραν ἤτο εἰς ἓν τῶν παρθύρων τῆς μυστηριώδους οἰκίας, διαγραφομένη ἐπὶ τοῦ φωτεινοῦ βάλθους τοῦ δωματίου· ἂν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπιθιόριζε τις εἰς τὸ οὐς τῆς ἀνωροπίνης ἐκείνης μορφῆς: « Ὑπάρχει που ἐδῶ πλοσίον γυνή τις, ἣτις δὲν κοιμᾶται ἔνεκα σοῦ », ποία χαρὰ ἤθελε πλημμυρίσει τὴν καρδίαν του!

Ἡ μορφή ἤρχνισθη τέλος καὶ ἔκλεισε τὸ παράθυρον στενάζουσα καὶ ψιθυρίζουσα τοὺς λόγους τοῦτους ἐκ βάλθους ψυχῆς:

— Ὁ Θεὸς ἄς τὴν εὐλογῆσῃ.

[Ἐπειτα: συνέχεια]

Ἡ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ

ὑπὸ ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἑοψίν.

Ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ αἵματηροῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος κυοφορηθεῖσα, καὶ πρὶν εἶτι παγιωθῆ ἢ ἔννομος τάξις ἐν τῷ ἀρτισυστάτῳ ἑλληνικῷ Κράτει συνοικισθεῖσα ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων τῆς Σύρου βράχων, ἡ Ἐρμούπολις ταχέως ἀνῆλθεν εἰς ἀνάπτυξιν καὶ ἀκμὴν μεγάλην, καταλαβοῦσα θέσιον περιβλεπτον μεταξὺ τῶν πόλεων οὐ μόνον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν καθ' ἅπασαν τὴν Μεσόγειον εὐρωπαϊκῶν, διὰ τε τὴν ναυτιλίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει τὸ ἐμπόριον. Δικαίως δὲ παρατηρήθη ὑπὸ τινος ὅτι ἡ πόλις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ἐν

σμικρῷ ἀντιπρόσωπος σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διότι δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἑλληνικὴ ἐπαρχία τῆς τε ἐλευθέρας καὶ τῆς δούλης Ἑλλάδος, ἣτις νὰ μὴ συνεισῆνεγκε τὸ καθ' ἑαυτὴν εἰς καταρτισμὸν τοῦ νόημονος καὶ δραστηρίου πληθυσμοῦ τοῦ σημαντικωτάτου τούτου ἐμπορίου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἡ Ἐρμούπολις χρησιμεύει ὡς κεντρικὴ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ γενικὴ δεξαμενὴ, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσρέουσι καὶ δι' ἧς μεταγγίζονται εἰς τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις καὶ λαοὺς τὰ προϊόντα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης πάσης χώρας, ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς μέχρι τῆς ἐσχάτης Ἀσίας. Μέχρι πρὸ μικροῦ ἡ ἐτησίαι κινήσεις τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων εἰδῶν ὑπελογίζετο εἰς 100 καὶ ἐπέκεινα ἑκατομμύρια, συμπεριλαμβανομένου τοῦ συναλλαγματικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ποσοτήτων. Ἡ ἀξία τῶν εἰδῶν τῆς ἐτησίας κινήσεως μόνης τῆς βιομηχανίας τῆς Ἐρμουπόλεως, ἐν συνόλῳ λαμβανομένης, ἀνῆλθε πολλακίς εἰς 50 ἑκατομμύρια. Αἱ ἐν τῷ τελωνεῖῳ Σύρου πραγματοποιηθεῖσαι διάφοροι ἐτήσιαι τελωνεῖαι καὶ εἰσπράξεις ὑπερέβησαν οὐχὶ σπανίως τὰ 2 1/2 καὶ 3 ἑκατομμύρια δραχμῶν¹.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἐρμουπόλεως καθόλου δύναται νὰ διακριθῆ εἰς εἰσαγωγικόν, ἐξαγωγικόν, διαμετακομιστικόν, μεταγωγικόν καὶ συναλλαγματικόν. Καὶ τὸ μὲν εἰσαγωγικὸν τῆς νήσου ἐμπόριον ἀποτελεῖται ἐξ ὅλων τῶν εἰδῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἐν μέρει τῆς τουρκικῆς καὶ ἄλλης τέχνης, ἐκ τῶν τροφίμων, τῶν οἰκοδομησίων, ναυπηγησίων, βυρσοδεψικῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων καὶ χρησίων ὑλῶν· τὸ δὲ ἐξαγωγικὸν ἐκ τῶν προϊόντων τῆς βιομηχανίας τοῦ τόπου· τὸ διαμετακομιστικὸν ἐκ τῶν διὰ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὴν Τουρκίαν ἰδίως εἰδῶν· τὸ μεταγωγικὸν ἐκ τῶν ἐξ Ἑλλάδος εἰδῶν, μεταφερομένων εἰς Σύρον, πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν, καὶ τὸ συναλλαγματικὸν ἐκ τῶν τραπεζιτικῶν καὶ χρηματικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, κλπ.

Ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὰ ἀρρωδῶντα τὴν Ναυτιλίαν. Τρισχίλια περίπου πλοῖα Α' καὶ Β' τάξεως ἐναυπηγήθησαν ἐν Ἐρμουπόλει ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι σήμερον. Τὰ ἐν αὐτῆς νηολογίῳ ἕμως Σύρου σημεῖουμένα πλοῖα Α' καὶ Β' τάξεως ἀνέρχονται

1. Κατὰ τὰ ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» δημοσιουθέντα ἐπ' ἐργάτων ἐξαγομένα τοῦ σχετικοῦ κλάδου τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, κατὰ μὲν τὸ ἔτος 1879 αἱ τελωνεῖαι καὶ εἰσπράξεις ὑπελογίζοντο εἰς 19,458,442 δραχ., κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1880 ἀνεβιβάσθησαν εἰς 19,657,634, τούτεστιν ἐγένετο αὐξήσις ἐν ἔτει 1880 εἰσπράξεων δραχ. 199,192. Μόνης τῆς Σύρου αἱ τελωνεῖαι καὶ εἰσπράξεις κατὰ τὸ 1880 ἔχουσιν οὕτω· Εἰσαγωγῆ 1,994,623, ἐξαγωγῆ 1,567, διαμετακόμισις 74,610, λαθρεμπορίον κλπ. 10,706 ἔγγιστοι φόροι 39,730, δικαιοματία 34,773, ἣτοι ἐν ὅλῳ δραχ. 2,156,009· ὁ πλῆξ οὗτος ἐν ἀντιπαβολῇ πρὸς τὸν τοῦ 1879 παρουσιάζει τὰς τελωνεῖαι καὶ εἰσπράξεις Σύρου ἡλαττωμένας κατὰ 272,724 δραχμάς.

εις 5,000, διότι εἰ καὶ ἐναυπηγήθησαν ἀλλαχοῦ, ἐπεσκευάσθησαν, ὡς φαίνεται, ἢ ἐνεγράφησαν εἰς τὸ νηολόγιον Σύρου ἕνεκα τῶν πολλῶν εὐκολιῶν, ἃς οἱ ναυτιλλόμενοι εὕρισκον ἐν τῇ καθ' ὅλα πρὸ μικροῦ ἀκμαζούσῃ ταύτῃ πόλει.

Οὐδὲν λέγομεν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ νῦν ἐμπορικῆς ναυτικῆς τῆς Ἐρμουπόλεως, καθόσον τὸ μὲν ἀληθῶς εἶνε δυσυπολόγιστος, τὸ δὲ ἄσκοπος ἀποβαίνει πᾶσα ἐκτίμησις, εἰς ἣν ἀπελιστικὴν κατὰστασιν διατελεῖ ἀπὸ τινος ἐν γένει ἡ ἱστοφόρος ναυτιλία¹. οὐχ ἤττον δὲν σφαλόμεθα, νομίζομεν, ὑπολογίζοντες αὐτὴν κατὰ προσέγγισιν εἰς 25—30 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Πρὸ μικροῦ εἰσέτι ἐν τῷ ναυπηγείῳ Σύρου εἰργάζοντο 2,000 περίπου ἐργάται.

Ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ Κράτους συγκοινωνία εἶνε, ὡς γνωστὸν, ἀνατεθειμένη εἰς τὴν ἐν Ἐρμουπόλει κατὰ τὸ 1857 συστάσαν Ἀτμοπλοικὴν Ἐταιρίαν, ἧς ὁμῶς δυστυχῶς ἡ πρόδοσις δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας τῶν μετόχων αὐτῆς καὶ τοῦ κοινοῦ διὰ πολλοὺς λόγους. Οὐδὲν ἤττον ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλῶν ὠφελειῶν ἐγένετο καὶ γίνεται πρόξενος τῇ Ἐρμουπόλει ἡ Ἐταιρία αὕτη· ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ συγκρότησις μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοικῆς Ἐταιρίας, ἐχούσης κεφάλαια 40—50 ἑκατομμύρια καὶ περιλαμβανούσης τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν, θέλει συντελέσει μεγάλως εἰς τὴν ἀνόρθωσιν καὶ ἀναγέννησιν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς πόλεως ἐμπορικῶς καὶ βιομηχανικῶς, πολλὰ ζημιωθείσης ἀφ' ἧς ἀλλεπαλλήλως ἢ τε αἰγυπτιακῇ, ἢ ῥωσικῇ, ἢ ἰταλικῇ, ἢ γαλλικῇ καὶ τελευταῖον ἡ αὐστρουγγρικῇ ἑταιρίᾳ τοῦ Λούδ μετέφερον τὰ κεντρικὰ αὐτῶν πρακτορεῖα εἰς Πειραιᾶ, πολλῶν δεκάδων χιλιάδων δραχμῶν στερήσασαι τὸ ἐμπόριον τῆς Σύρου.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς ναυτιλίας, μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τοῦ ἐτέρου οὐχ ἤττον σπουδαίου κλάδου τῆς ἐμπορίας τῆς πόλεως, τῆς βιομηχανίας αὐτῆς. Δύναται δὲ αὕτη νὰ καταμερισθῇ εἰς τὴν ἀλευροποιίαν, τὴν βυρσοδε-

ψίαν, τὴν σιδηρουργίαν, τὴν βυρσοδεψίαν, τὴν βαμβακουργίαν καὶ νηματοκλωστικὴν βιομηχανίαν κλ. κλ.

Α'. Ἀλευροποιΐα. Πέντε τοιαῦτα ἀτμομηχανικὰ ἐργοστάσια ὑπάρχουσιν ἐν Ἐρμουπόλει, τὸ ἀρχαιότερον τῶν ὁποίων ἰδρύθη ἐν ἔτει 1861. Τὰ ἐργοστάσια ταῦτα ἀλέθουσιν ἄλευρα, κατασκευάζουσιν ἄρτον καὶ παντὸς εἶδους ζυμαρικά. Κατανάλωσις τῶν παραγομένων εἰδῶν εἰς τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν. Ἡ ἔτησία αὐτῶν κινήσις υπερβαίνει τὰ 10—15 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἐκτὸς τῶν πέντε τούτων μεγάλων ἐργοστασίων ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα.

Περιττὸν κρίνομεν, γράφοντες τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς ἀλευροποιίας Ἐρμουπόλεως, νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὅπως τοῦ ἐμπορίου ἐν γένει, οὕτως καὶ τῆς ἀλευροποιίας ἡ θέσις εἶνε σήμερον οἰκτρα.

Ἐρχόμεθα νῦν εἰς τὸν σπουδαιότερον τῆς βιομηχανίας κλάδον τῆς Ἐρμουπόλεως, τὴν βυρσοδεψίαν, ἧς παραδόξως ἡ θέσις, μ' ὄλην τὴν καχεξίαν τῆς ἀγορᾶς, διατελεῖ ἐν καλῇ ὀπωσοῦν καταστάσει.

Β'. Βυρσοδεψία. Πολλὰ καταστήματα βυρσοδεψικῆς ἔχει ἡ Σύρος, ὧν ἡ ἔτησία κινήσις τῆς ἀξίας τῶν εἰδῶν ποικίλλει μεταξὺ 15—20 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Ἐκ τούτων 6—8 κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν ἐργαζόμενα δι' ἀτμοῦ. Ἐτησία καταργασίᾳ δερμάτων καὶ τελατινῶν 250,000—300,000. Ἐργάται ἀναλόγως τῆς ἐργασίας 1000—1500.

Γ'. Σιδηρουργία. Σπουδαῖον σιδηρουργικὸν ἐργοστάσιον κείται τῇ Ἀτμοπλοικῇ Ἐταιρίᾳ, ἰδρῦθὲν ἐν ἔτει 1861. Πρωτεύει μεταξὺ πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐργοστασίων ἐν αὐτῷ κατασκευάζονται μηχαναὶ, λέβητες καὶ παντοσιδῆ ἐργαλεῖα. Περιέχει χωνευτήριον, σιδηρουργεῖον, κλπ. ἔχει ἀξιόλογον νεώριον, ἐν ᾧ ἐκτὸς τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἐταιρίας καὶ ξένα πολλάκις ἀτμόπλοια, καὶ πολεμικὰ, καθαρίζονται.

Ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τούτῳ πολλοὶ ἐξεπαιδευθησαν ἄχρι τοῦδε μηχανικοὶ Ἕλληνες καὶ λεβητοποιοὶ, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι ὑπηρετοῦσιν ἐν τοῖς ἀτμοπλοίοις τῆς Ἐταιρίας.

Πολλὰ ἄξια λόγου ἔργα ἔχει πρὸς τούτοις νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ἐν λόγῳ ἐργοστάσιον, λ. χ. λέβητας διὰ τὰ ἐν Σύρῳ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, ἀτμομηχανὰς ὑδραυλικὰς, ἐλαιοπιεστικὰς, σαπυνοποιίας, κλπ. πυρσόβλα βυθιδωτὰ, σφαίρας, κεννοδόχους καὶ ἄλλα παντοίας χρήσεως μηχανήματα πρὸς δὲ καὶ μικρὸν βυμουλκὸν ἀτμόπλοιον.

Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν περὶ τὰ 10 ἄλλα σιδηρουργεῖα, κατασκευάζοντα παντοσιδῆ ἐργαλεῖα καὶ μηχανὰς, τινὰ δ' ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν καὶ ἴδια χυτήρια, ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ναυπηγείου καὶ τῆς πόλεως.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν εἰρημένων, τῶν γενικῶν, δυ-

1. Πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς ἐμπορικῆς ἡμῶν ναυτιλίας, ἐσχηματίσθησαν ἐν Ἐρμουπόλει Συνομοί, ἀποτελούμενοι ἐκ γνωστῶν κεφαλαιούχων καὶ ἐμπόρων τῆς Ἐρμουπόλεως, πολλὰ συνεισενεγκόντων κεφάλαια, καὶ ἐμποροπλοίων, εἰς οὓς ἀντέστη ἡ ἐν γένει διοίκησις τῶν πλοίων. Ἐπ' αἰσίοις δ' ἤρξατο ἡ κατασκευὴ ἐν τῷ ναυπηγείῳ Σύρου πολλῶν καὶ μεγάλων ἱστοφόρων πλοίων, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα μόνον τὴν Ἀσπύ, τὸ μέγιστον τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1873) ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ κατασκευασθέντων πλοίων, τὸν Ἰάσονα, ἐπίσης μεγάλῃ χωρητικότητι καὶ τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἐν λόγῳ συνεταιρισμῶν, τὸν καὶ σπουδαιότερον πάντων, ἀνήκοντα. Καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα τῆς αὐτῆς χωρητικότητος ἐσκόπει ἡ εἰρημένη Ἐταιρία νὰ κατασκευάσῃ, ὅτε ὁ ἐπεληθὴν ῥωσοτουρκικὸς πόλεμος, ἡ κατάλυσις τῆς Μεσογείου καὶ πάσης θαλάσσης ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ, καὶ ἄλλα περὶ τὴν διαχείρισιν, διέδουσαν καὶ διοικήσιν τῶν πλοίων ἀτμοῦ ἡμᾶς ἀπέφερον τὴν ἀποσύνθησιν καὶ διάλυσιν τῆς πολλῶν τὰ ἀγαθὰ ὑποσχόμενης τῷ τόπῳ καὶ τῇ ναυτιλίᾳ Ἐταιρίας ταύτης, διανεμηθέντων τῶν πλοίων μεταξὺ τοῦ διοικητοῦ καὶ τοῦ τὰ πλεῖστα κεφάλαια εἰς ναυπήγησιν αὐτῶν συνεισενεγκόντος κεφαλαιούχου.*

νατόν εἰπεῖν, ἐχόντων προορισμόν, ὑπάρχουσι καὶ περὶ τὰ 10—15 ἄλλα εἰδικά, ὅσον, ἀγκυροποιεῖα, ἠλοποιεῖα, κλινοποιεῖα κλ.

Δ'. Ξελοουργία. Τὸ ἐν Ἐρμουπόλει ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον ὑδρομηχανικῆς ἀνιδρύθη ἐν ἔτει 1870. Ἐν αὐτῷ κατασκευάζονται κάλλιστα ὑδρομηχανικὰ εἶδη, ἐξοδευόμενα εὐκόλως διὰ τὴν μετρίαν σχετικῶς πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ τιμὴν αὐτῶν ἐν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ἐν Σύρῳ ὑδρομηχανικὸν ἐργοστάσιον ἐπηκολούθησε μετὰ μικρὸν ἕτερον ἐπίσης καλῶς κητηρισμένον, ὅπερ ὅμως δυστυχῶς μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν του ἐναυάγησε.

Ε'. Βαμβακουργία. Ὡσαύτως κατὰ τὸ ἔτος 1870 γόνιμον, ὡς φαίνεται, εἰς τοιαῦτα ἔργα, ἀνηρέθη διὰ μετοχῶν τέλειον ἀτμῆρες ἐργοστάσιον βαμβακουργικῆς καὶ νηματοκλωστικῆς, περιέχον 3,000 ἀδράκτους μετὰ ἐκκομιστικῶν μηχανῶν, κλωστήριον, ὑφαντήριον, πλεκτήριον, κλπ. Ἐν αὐτῷ εἰργάζοντο ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὑπὲρ τοὺς 100. Ἡ παραγωγὴ τοῦ νήματος ἀνήρχετο εἰς 35,000 δέματα (πάνα) ἑτησίως ἀξίας 350,000—400,000 δραχμῶν.

ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἐν Ἐρμουπόλει λαμπρὸν σχοινοπλοκεῖον, ἀτμομηχανικὸν ἐλαιοληρωματοτριβεῖον, πρὸ πολλῶν ἐτῶν συστηθὲν καὶ ὅση μέραι βελτιούμενον, πρὸς δὲ μικρότερα ἄλλα παντοίας τέχνης καταστήματα, ὡς φερ' εἰπεῖν καθεκλοποιεῖα, καλαποδοποιεῖα, τριποβαρεῖα, καταστήματα πηλοπλαστικῆς καὶ ξοανοποιητικῆς, ἐφοδιάζοντα τὰ ἐν τῷ ναυπηγείῳ τῆς Σύρου κατασκευαζόμενα πλοῖα διὰ ξοάνων τεχνιόντων ἐργασμένων, ἐν μικρῶν πλοιοποιεῖον, κ. ἄ.

Παγκοσμίου ἀπολαύουσι φήμης τὰ λουκουμοποιεῖα Σύρου, ὧν δύο τυχόντα τῶν πρώτων βραβείων εἰς διαφόρους ἐκθέσεις, διαπρεπῆ κατέχουσι θέσιν, καταναλίσκοντα εἰς πολλὰς ἀγοράς τῆς Εὐρώπης μεγάλην ποσότητα λουκουμιῶν.

Εἰς τὰ διάφορα εἶδη τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἐρμουπόλεως πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ τὰ κηπουρικὰ προϊόντα τῆς νήσου.

1. Αὐτῶς δὲ εὐρωπαϊκῶς κητηρισμένον ἐργοστάσιον τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ εὐδοκηθῆ διὰ λόγους ἀσχετοῦς ὅλων πρὸς τὴν παραγωγὴν καὶ καταναλώσιν τῶν ἐν αὐτῷ κατασκευαζομένων εἰδῶν, τελείων ἄλλως εἰς τὸ εἶδος τῶν καὶ δυναμένων εὐκόλως νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ. Ἀσφαλῆ καθ' ἡμᾶς ὑπόσχεται κέρδη ἢ ἐπιγείρησις αὐτῆ, ἂν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ τεχνικῆ διεύθυνσις τοῦ Ἐργοστασίου ἀνατεθῆ εἰς εἰδικὸν ἐπὶ τούτῳ ἄνδρα, δυνάμενον ἀποκλειστικῶς περὶ τὴν κατασκευὴν καὶ παραγωγὴν τῶν διαφόρων εἰδῶν ν' ἀσχολῆται, ἐπαφίωσιν εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα περὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ καταστήματος καθόλου, καὶ τῆς καταναλώσεως τῶν ἐν αὐτῷ παραγομένων.

Ὡτῶ μόνον, κατὰ τὸ πρόσθεν πρόχειρον παράδειγμα, καταμεριζομένης πάσης ἐν τῷ Ἐργοστασίῳ ἐργασίας καὶ ὑπηρεσίας καὶ ἐπαρκῶν κεφαλαίων πρὸς ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ καταβαλλομένων, ἡ σπουδαία αὕτη ἐπιγείρησις θέλει ἀποφέρει ἐπαξίους καρποὺς πρὸς μέγιστον ὄφελος ἀφ' ἑνὸς τῶν ἐταίρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τῆς πόλεως, ἀποκτώσης διὰ τοιούτων ἐργοστασιῶν φήμην ἀληθῶς εὐρωπαϊκῆν.

Τὸ ἔδαφος τῆς Σύρου, παρὰ τὸ πετρώδες καὶ λειψυδρον αὐτοῦ, ἴσπορεῖται παραδόξως ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς γονιμώτατον εἰς ποικίλα προϊόντα. Μόνον κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν καὶ θηώσεων ἄς ὑπέστη ἡ νῆσος ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν τὸ πρῶτον καὶ εἶτα τῶν Τούρκων, περισταται ὑπὸ τινῶν ὡς ἄγονον ἐντελῶς καὶ στείρον· τοῦτο ὅμως ἀποδοτέον οὐχὶ εἰς πραγματικὴν τοῦ ἔδαφους ἀγονίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐνετο-τουρκικῶν δεινοπαθημάτων ἐπεληούσαν ἀσημότητα τῆς Σύρου καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν περὶ τὴν γεωργίαν καὶ κηπουρίαν ἀσχολουμένων χειρῶν.

Ὡτῶ καὶ νῦν ἐν Σύρῳ, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, καλλιεργοῦνται εἰς μεγάλας ἐκτάσεις ὄσπρια καὶ λαχανικὰ παντὸς εἶδους, περιζήτητα ἐν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ διὰ τὸ πρῶτον τῆς παραγωγῆς αὐτῶν. Κατὰ χιλιάδας κοφίνων ἀποστέλλονται τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας τὰ ἐν λόγῳ προϊόντα εἰς Πειριεῖα, Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν, Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἄλλας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς πόλεις.

Ἡ ἐτησία κίνησις τῶν φυσικῶν προϊόντων ἐν γένει τῆς νήσου ἀνέρχεται εἰς 2—3 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι μόνον τὸ ἐκ τῶν κηπειτῶν λαγάνων ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς Ἐρμουπόλεως θὰ ὑπερέβαινεν ἴσως κατὰ τὸ διπλάσιον τὸν ἀνωτέρω παρατεθέντα ἀριθμὸν, ἂν ὀλίγιστα πηγαῖα ὕδατα ὑπῆρχον ἐν τῷ τόπῳ πρὸς διατήρησιν αὐτῶν, ἔστω καὶ βραχυχρόνιον. Δυστυχῶς ὅμως τοῦναντίον συμβαίνει διὸ οἱ ἀτυχεῖς κηπουροὶ εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ προπωλῶσιν εἰς εὐτελεστάτας τιμὰς τὰ προϊόντα τῶν ἐναυσίων αὐτῶν μόχθων καὶ ἰδρώτων εἰς μεταπράτας σπουδαῖα ποσὰ ἐκ τῆς ὁμαρῆς, δυνατὸν εἰπεῖν, πωλήσεως ταύτης ὠφελουμένους, καθόσον μικρὸν ἂν κρατήσωσιν αὐτὰ πρὸς εὔρεσιν συμφερωτέρως τιμῆς ἀπειλοῦνται καταστροφὴν ῥιζικὴν καὶ τελείαν ὡς ἐκ τῆς ἐπεργουμένης, ἀπὸ τοῦ παρόντος ἰδίως μηνὸς (Ιουνίου), λειψυδρίας καὶ ξηρασίας.

Ἡ Σύρος παράγει πρὸς τοῖς ἄλλοις ἄφθονα καὶ ἐκλεκτὰ σῦκα καὶ σταφυλάς.

Περὶ τῶν σταφυλῶν μάλιστα ὑπάρχει καὶ δημοῦδες δίστιχον δηλοῦν, ὅτι τὰς καλλιτέρας σταφυλάς παράγουσι τὰ Χροῦσα, μία ἐκ τῶν τανῶν πρωτευουσῶν ἐξοχῶν τῆς Ἐρμουπόλεως.

Τὸ ἐν λόγῳ δίστιχον ἔχει ὡς ἑξῆς:

Nāxa νερὸ τοῦ Σύριγγα, σταφύλ' ἀπὸ τὰ Χροῦσα,
Κ' ἕνα κλωνί βασιλικὸ ἀπὸ τὴν Κυπερούσα.

Περαιῶν τὴν μικρὰν καὶ ἀτελῆ ταύτην σκιαγραφίαν τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς καταστάσεως τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος Ἐρμουπόλεως, μνημονεύω ἐνταῦθα καὶ ἐνὸς ἐν Σύρῳ ὑπάρχοντος καλλιτεχνικοῦ ἐργοστασίου, ἀξιόλογα παραγαγόντος ἔργα, ἐν ᾧ ὡς γνωστὸν ἐκαλλιτεχνή-

θη καὶ ὁ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Βύρωνος προ-
ταθέντι διαγωνισμῷ διακριθεὶς ἀνδραὶς τοῦ λό-
δου Βύρωνος.

Ἐν Ἐρμούπολει, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1881.

N. Γ. ΖΗΡΑΦΑΚΗΣ

ΓΝΩΜΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Μετὰ τῶν ἡμερῶν, διηγεῖται ὁ αἰδιδίμος N. Δραγούμης¹, ἐγχειρίσας μοι ὁ Κυβερνήτης ἰδιω-
τικὴν ἐπιστολὴν — Ἀνάγνωθι, εἶπε μεγαλοφώ-
ως. Ἀναγνούς δὲ εἶδον ὅτι ὁ ὑπογεγραμμένος
Ἄρ. Μωραΐτινης, γράφων ἐξ Ἀγκῶνος, ἔλεγεν ὅτι
μετ' ὀλίγον ἔρχεται εἰς Αἴγιναν.

— Ἐνοσεῖς, ἠρώτησέ με μετὰ τὸ τέλος, διατί
ἀπήτησα ν' ἀναγνώσης τὴν ἐπιστολὴν; διότι ὁ
γράφων εἶναι πεπαιδευμένος ἅμα δὲ καὶ χρηστο-
ήθης νέος.

Προσηλώσας δ' ἐπ' ἐμὲ τοὺς αἰετοπετανοὺς
ὄφθαλμούς αὐτοῦ. — Ναί, ἐξηκολούθησεν, εἶναι
χρηστοήθης· καὶ διὰ τοῦτο τὸν παρεκάλεσα ὅτε
διέδην διὰ τῆς Ἰταλίας νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα.
Σὺ δὲ τί προτιμᾷς, γράμματα ἄνευ χρηστῶν ἡ-
θῶν, ἢ χρηστὰ ἦθῃ ἄνευ γραμμάτων;

Καὶ ἐπειδὴ νέυσας τοὺς ὄφθαλμούς ἐσιώπησα,
αὐτὸς ἐπαναλαβὼν τὸν λόγον·

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; προσέθετο. Διέστρεψε
λοιπὸν καὶ σέ, τόσῳ νέον, ἢ ἑλληνικῆ οἴησις; Πολ-
λοὶ λογιώτατοι Ἕλληνες, τοὺς ὁποίους ἐγνώρισα
εἰς τὴν Βιένναν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνόμιζον ἑαυτοὺς
σοφωτάτους, διότι ἔμαθον ὀλίγα γράμματα. Ἐνν,
ὡς καυχᾶσθε, εἶσθε ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων, ἔ-
πρεπε καὶ νὰ μὴ λησμονῆτε ὅτι σοφίαν ἐκεῖνοι
οὔτε ἐνόμιζον οὔτε ὠνόμαζον μόνην τὴν ἄσκησιν
τοῦ νοῦς, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τὴν καλλιέργειαν.
Ὁ μόνον γράμματα γινώσκων, στεροῦμενος δὲ ψυ-
χικῆς ἀγωγῆς, εἶναι αἱ τοῦ χειροτέρου κακούρ-
γου χειρότερος, ὡς μαθὼν νὰ κατοικουρή ἐπιτηδει-
ότερον. Γνωρίζεις τὸν Σ; . . .

— Μάλιστα, ἐξοχώτατε.

— Αὐτὸς, ὡς ἀκούω, εἶναι ἐκ τῶν πλέον πε-
παιδευμένων μετὰ τῶν ὁμῶν, εἶναι ὅμως καὶ ἐκ τῶν
κακοηθεστέρων. Ὅτε ἦτο εἰς Π. . . ἔλεπετε·
περὶ δὲ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἀρετῶν οὐδὲν λέγω.

Μετὰ τὸσαύτης δὲ εὐγλωττίας, καίπερ μὴ ὁ-
μιλῶν εὐχερῶς τὴν ἑλληνικὴν, ἀνέπτυξε τὸ θέμα
τοῦτο, καὶ τοσαῦτα περὶ ἀγωγῆς ἀνέφερον ἐκ τοῦ
Πλάτωνος, τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ
Πυθαγόρου καὶ ἄλλων ἀρχαίων, ὡς τε καταστείλας
τὴν πνοήν μου ἐκρεμάσθην ἀπὸ τῶν χειλέων αὐ-
τοῦ. Ἄφου δ' ἐτελείωσας·

— Μήπως, ἠρώτησε γελῶν, ἐξέλαβες καὶ ἐμὲ
λογιώτατον; Τὸ κακὸν ὁμῶν εἶναι ὅτι μόλις μά-
θετε μερικὸς κανόνες τῆς γραμματικῆς, ἔττω
καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ μόλις ἰδῆτε μερικὰ
βουὰ τῆς Εὐρώπης, χειροτονεῖσθε μόνοι διορθω-
ταὶ τῆς κοινωνίας καὶ νομοθεταὶ τῆς πολιτείας.

Πλὴν, κύριε, ἄλλο γραμματικῆ, ἄλλο κοινωνία,
καὶ ἄλλο πολιτεία. Τόσῳ πολλὸς καπνὸς γεμίζει
τὰς κεφαλὰς ὁμῶν, ὥστε δὲν ἐνοσεῖτε ὁποῖον καὶ
ὁπόσον χάσμα διαχωρίζει τὰς δύο τελευταίας
ἀπὸ τῆς πρώτης. Οἱ παλαιοὶ σοφισταὶ ἐγίνωσκον
πλείονα γράμματα, καὶ ὅμως αὐτοὶ ἦσαν οἱ λυ-
μεῶνες τῶν Ἀθηναίων.

Ἐμοῦ δὲ ἐπηύξανε ὁ θαυμασμός οὐ μόνον διὰ
τὴν χάριν καὶ τὴν σαφήνειαν, δι' ὧν ἠρμήνευε τὴν
διάνοικν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπροσδόκη-
τον ἀνακάλυψιν ὅτι οἰκετοὶ ἦσαν αὐτῷ οἱ ἀρχαῖοι.

— Ἐν τοσούτῳ δὲν ἀπεκρίθης, ἐπέφερε μετὰ
τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας, τί προτιμᾷς, τὰ γράμματα
ἄνευ χρηστῶν ἡθῶν ἢ τὰ χρηστὰ ἦθῃ ἄνευ γραμ-
μάτων;

— Καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ προτιμῶ τὸ πρῶ-
τον, μετ' ὅσα ἤκουσα παρὰ τῆς ὑμετέρας ἐξοχώ-
τητος, θὰ ἔδιδον τὴν προτίμησίν μου εἰς τὸ δεύ-
τερον.

Ἐκεῖνος δὲ μειδιᾶσας ὑπέλαβε·

— Πιθανὸν νὰ νομίζεις καὶ σὺ μετὰ τῶν κα-
τηγόρων μου ὅτι εἰμι φωτισθέντης. Τί θέλετε;
νὰ συστήσω ἀκαδημίαν ὡς τοῦ Γκυλφόρδ; ἀλλὰ
πρὶν ἢ πατήσῃ τις τὸ κατώφλιον αὐτῆς πρέπει
νὰ πατήσῃ τὸ τοῦ ἀλληλοδιδασκατικοῦ σχολείου.

ΚΕΡΚΥΡΑ

[Μελέτημα Φερδινάνδου Γρηγοροβίου].

Συνέγγρα καὶ τόμος: ἰδί σελ. 404.

Ἐπιστρέφοντες ἀπαντῶμεν πολλοὺς χωρικοὺς,
ἐλαύνοντας τοὺς ὄνους αὐτῶν ἄρτοις περορισμέ-
νους· πάντες ἐφαίνοντο καθαροὶ καὶ πεπολιτι-
σμένοι. Μεγαλόσωμός τις ἀνὴρ εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἔ-
φιππον γυναικα, ἣν πέπλος περιέβαλλεν ὡς Ὀθω-
μανίδα. Νεάνιδες καθ' ὁδὸν κατεβίβαζον μετ' αἰ-
δοῦς τὰ βλέμματα πρὸς τὴν γῆν, καὶ οὐδέποτε
ἤγειρον αὐτὰ ὅτε ξένος διέβηκεν. Ἡ ἐνδυμασία
ἐνταῦθα συνήθως εἶναι κυανῆ· πλατέα κίτρινα
μανδύλια περιβάλλουσι μυστηριωδῶς τὴν κεφα-
λήναι, ἐπὶ τὸ τουρικώτερον, καὶ αὐτὸ τὸ στό-
μα. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δυτικῆς ἀκτῆς ἀξιοθέατος
εἶναι καὶ ὁ Ἄγ. Θεόδωρος, εἰς ὃν εὐηρεστήθησαν
νὰ ὀδηγήσωσιν ἡμᾶς ὁ γερμανὸς πρόξενος μετὰ
τῆς κυρίας. Ὁ κ. Φῆλς εἶναι πρὸ πολλοῦ ἐγκα-
τεστημένος ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἀρχηγὸς σπουδαιοτά-
του ἐμπορικοῦ οἴκου. Ἐγεννήθη ἐν Αἰνδαοῦ τὸ
θερμὸν θέρος διέρχεται οὐχὶ ἐν τῇ ὥραϊα αὐτοῦ
οἰκίᾳ παρὰ τὸ ἀνίκτορον Καποδιστρίου, ἀλλ' ἐν
τῇ ἀπομεμακρυσμένη ἐπαύλει του, ἐν τῇ ξανθῇ
θαλάσῃ τοῦ Σόδαβεν. Κατὰ εὐάρεστον σύμπτω-
σιν μίαν ἐβδομάδα κατόπιν ἐπέβημεν πλοίου ἐν
Κερκύρᾳ μετὰ τῶν ἀξιεράστων τούτων συμπα-
τριωτῶν μετακίνοντες οἴκαδε. Περήλομεν πρῶ-
τον μέγα οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ οἱ Ἀγγλοὶ εἶχον συ-
στήσῃ σχολὴν ἀγροτικὴν· κακὸς οἰωνός ὅτι αὐτὴ
κατεστράφη, ὡς ἡ ἀγροτικὴ σχολὴ τοῦ κόμητος
Καποδιστρίου ἐν Τύρινθι. Ἐίδομεν καθ' ὁδὸν τὴν

1. Ἰστορ. Ἀναμνησεῖς.